

УПОВНОВАЖЕНИЙ Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298 7033

Міністерство юстиції України

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 1 та 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

УВ
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№1707.2/23/39.1 від 22.02.2023
КЕП: Лубінець Д. В. 22.02.2023 17:38
5FB77F7B650371D0400000E88D010044560300

виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Бердичівський виправний центр (№108)», у якій на час відвідування НПМ утримувалось 263 засуджені особи.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнано в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 27 січня 2023 року відвідування державної установи «Бердичівський виправний центр (№108)», як місця несвободи, для виконання функцій національного превентивного механізму, встановлено, що в установі мають місце випадки, коли засуджені негативної спрямованості на свій розсуд вирішують конфліктні ситуації між засудженими, застосовують фізичну силу.

Керівництво виправного центру дієвих заходів щодо нейтралізації протиправної поведінки таких засуджених не вживає, займаючи позицію невтручання.

Зазначене відбувається у той час, коли Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському, або такому, що принижує гідність,

поводженню чи покаранню постійно наголошує у своїх доповідях на необхідності боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії.

Так, в ході відвідування установи до працівників НПМ звернувся засуджений, який повідомив, що 26.01.2023 року іншим засудженим йому було нанесено тілесні ушкодження.

Зважаючи, що адміністрацією виправного центру тілесні ушкодження засудженого не були зафіксовані, працівниками НПМ було запропоновано засудженому скласти письмову заяву для організації надання йому медичної допомоги та фіксації тілесних ушкоджень.

За даним фактом було ініційовано виклик слідчо-оперативної групи Бердичівського відділу поліції ГУ НП в Житомирській області. У подальшому засудженого супроводжено до травматологічного відділення комунального некомерційного підприємства «Бердичівська міська лікарня», де надано медичну допомогу та встановлено діагноз: «забій, підшкірний крововилив правої вушної ділянки».

Працівниками Бердичівського відділу поліції ГУ НП в Житомирській області складено протокол прийняття заяви про кримінальне правопорушення та іншу подію та видано направлення для проходження судово-медичного обстеження з метою встановлення ступеню тяжкості отриманих засудженим тілесних ушкоджень. Наразі проводяться відповідні процесуальні заходи.

Також встановлено, що в установі порушуються вимоги статті 64 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), рекомендацій, викладених у правилі 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пункті 18.1 Європейських пенітенціарних правил в частині дотримання норми площі в камері для однієї засудженої особи, яка в окремих камерах менша 4 квадратних метрів.

Зокрема, на момент відвідування в спальному приміщенні № 1 дільниці карантину, діагностики і розподілу утримувалось 7 осіб та встановлено 8 ліжок. Згідно наданої інформації про площі приміщень виправного центру, площа спального приміщення №1 становить 23,9 м² та розрахована на тримання 5 осіб. Фактична норма площі на одного засудженого на день візиту складала 3,41 м².

В спальному приміщенні № 9 гуртожитку № 2 утримувалось 10 осіб. Згідно наданої інформації про площі приміщень виправного центру, площа цієї кімнати становить 28,4 м² і вона розрахована на тримання 7 осіб. Фактична норма площі на одного засудженого на день візиту складала 2,84 м².

Аналогічні порушення виявлені в спальних приміщеннях №№ 1, 2, 3, 4, 6, 12, 13, 25 гуртожитку № 2.

Європейським судом з прав людини неодноразово констатувались порушення в установах виконання покарань статті 3 Конвенції щодо заборони катування осіб, до якого прирівняне незабезпечення прав взятих під варту осіб на визначену КВК України норму площі в камері, однак ці порушення мають місце в установі.

Така ситуація може призвести до чергових заяв проти України до

Європейського суду з прав людини на підставі порушень статті 3 Конвенції та призначення виплат значної суми коштів, як моральної компенсації за перебування у таких умовах.

У порушення вимог пункту 2 Розділу II Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5, засуджені не забезпечуються належними побутовими умовами. Зокрема, більшість відвіданих спальних приміщень установи потребують проведення поточного ремонту, стіни та стеля в них вологі та вкриті пліснявою.

Окрім цього, встановлено порушення права засуджених на приватність. Зокрема, в окремих спальних приміщеннях ліжка розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує особистого простору засудженим.

У порушення вимог пункту 3.19 Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 849/5 від 08.06.2021 (далі – Положення), в лазні установи не проводиться санітарна обробка засуджених, відсутні будь-які дезінфекційні камери, що може призвести до спалаху інфекційних захворювань у виправному центрі.

У порушення вимог пункту 2.14 Положення у виправному центрі відсутнє окреме приміщення перукарні.

Окрім цього, у порушення вимог пункту 2.19 Положення у приміщеннях лазні та пральні не розміщено на видному місці інформацію, яка містить посадові обов'язки осіб, відповідальних за надання лазне-пральних послуг, правила техніки безпеки, норми забезпечення мийними засобами.

У ході відвідування також встановлено, що у виправному центрі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417. Зокрема, розетки та подовжувачі, якими користуються засуджені, перебувають у незадовільному стані, електропроводка оголена, з'єднання жил проводів здійснено без ізоляції, що може призвести до ураження засуджених електричним струмом та становить загрозу для їх життя та здоров'я.

В дільниці карантину, діагностики і розподілу та котельні установи виявлено 3 вогнегасники, які вчасно не пройшли технічне обслуговування.

Незважаючи на рекомендації, надані Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини у спеціальних доповідях «Про стан додержання права на охорону здоров'я та медичну допомогу у слідчих ізоляторах та установах виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України» та «Стан реалізації національного превентивного механізму» у 2020-2021 роках, Міністерством юстиції України не вжито заходів щодо затвердження Порядку проведення медичних оглядів засуджених до обмеження волі у виправних центрах.

Так, у виправних центрах, у порушення вимог пункту 41.1 Європейських пенітенціарних правил, відсутні посади медичних працівників, у зв'язку з чим

огляди засуджених не здійснюються. Фіксація тілесних ушкоджень, отриманих засудженими, відбувається тільки після безпосереднього звернення їх до адміністрації установи.

Відсутність передбачених посад медичних працівників унеможливорює організацію початкового (долікарського) етапу первинної медичної допомоги в установі, у тому числі невідкладної, ведення медичних карток засуджених, планування і організацію періодичних медичних обстежень і медичних оглядів, диспансерного обліку, здійснення санітарно-протиепідемічних заходів в житлових приміщеннях, на виробництві, в лазні та їдальні тощо.

Наведені порушення, у разі невжиття заходів до їх негайного усунення, можуть призвести до дискредитації держави Україна серед країн – членів Організації Об'єднаних Націй, беручи до уваги зобов'язання кожної з таких держав, згідно зі статтею 55 Статуту ООН, сприяти загальній повазі та додержанню прав людини й основних свобод.

З огляду на викладене, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 228 від 2 липня 2014, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України від 23.12.1997 № 776/97-ВР «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

п р о ш у :

1. Вжити вичерпних заходів до негайного усунення, виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Бердичівський виправний центр (№108)», причин та умов, що їм сприяють, а також запобігання їх у подальшому.

2. Організувати та провести перевірку стану організаційної діяльності державної установи «Бердичівський виправний центр (№108)», причин неналежного функціонування, що потягли порушення прав людини, за результатами якої вжити вичерпних заходів реагування, вирішити питання притягнення до відповідальності винних осіб.

3. Про результати розгляду цього акту реагування у місячний строк повідомити Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, додавши на підтвердження інформацію, копії документів та матеріалів фотофіксації про вжиті заходи.

4. Звертаю увагу, що відповідно до частини 2 статті 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», а також статті 188-40 Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Коноплястий С. 044-298-70-73

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№1707.2/23/39.1 від 22.02.2023
КЕП: Лубінець Д. В. 22.02.2023 17:38
5FB77F7B650371D0400000E88D010044560300